

Asia: VN/3528/2021

Lausuntopyyntö mietinnöistä koskien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta

Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jolla yhdenvertaisuussuunnitteluvollisuus ja yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuus laajenisivat koskemaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, että kunta vastaisi siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat?

-

Häirintä

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien häirinnän määritelmän muuttamista siten, että se sisältäisi myös ihmisryhmään kohdistuvan häirinnän?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan lakiin kirjattaisiin, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän menettely on syrjintää, jos ne laiminlyövät puuttua tiedossaan olevaan häirintään?

-

Asian vieminen lautakuntaan ilman yksilöityä asianomistajaa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen syrjintää tai vastatoimia koskevan asian, jossa ei ole yksilöitävissä tiettyä asianomistajaa?

Ehdotettu muutos yhdenvertaisuuslain 21 §:ään liittyy yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 13 §:ään, jossa säädetään muutoksenhausta lautakunnan päätökseen. Ehdotukseen ei sisälly muutoksia sanotun 13 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään toimivaltaisesta hallinto-oikeudesta. Hallinto-oikeus toteaa, että voimassa olevan 13 §:n 3 momentin perusteella toimivaltainen hallinto-oikeus asiassa, jonka lautakunnassa on saattanut vireille yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö ilman yksilöitävää asianomistajaa, olisi Helsingin hallinto-oikeus.

Toimivaltaisen hallinto-oikeuden osalta on tärkeää, että asiat jakautuisivat eri hallinto-oikeuksiin eikä muutos saa johtaa käytännössä siihen, että ilman yksilöitävää asianomistajaa koskevia asioita käsiteltäisiin keskitetysti Helsingin hallinto-oikeudessa.

Kohtuulliset mukautukset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien kohtuullisia mukautuksia?

-

Hyvitys

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voisi määrätä hyvitystä?

Matalamman kynnyksen oikeusturvakeinona sekä riita-asioihin liittyvän oikeudenkäyntikuluriskin näkökulmasta sinänsä kannatettava ehdotus, mutta hallinto-oikeuden kannalta tämä merkitsisi täysin uudenlaisen menettelyn käyttöön ottamista eikä ehdotukseen sisälly oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain tarkastelua menettelyn osalta.

Ehdotuksen mukaan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla että käräjäoikeuksilla olisi toimivalta määrätä hyvitystä. Lautakunnan ja tuomioistuinten toimivallan jaosta säädettäisiin laissa. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien käräjäoikeuksien ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan jakoa hyvitysasioissa?

On olemassa oikeuskäytännön eriytymisen mahdollisuus, kun hyvitysasioita käsiteltäisiin sekä yleisissä että hallintotuomioistuimissa, ja tämä koskee sekä korkeimpia oikeuksia että alempia oikeusasteita. Yhteisten koulutustilaisuuksien järjestäminen yleisten ja hallintotuomioistuinten henkilökunnalle voi olla tarpeen.

Ehdotuksen mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan menettelyssä noudatetaan asian käsittelyn ja selvittämisen, suullisen käsittelyn ja oikeudenkäyntikulujen osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä ja näihin liittyviä julkisuussäännöksiä ja muilta osin täydentävästi hallintolakia. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa noudatettavaa menettelyä hyvitysasian käsittelyssä?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan hallintotuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa voitaisiin vahvistaa ratkaisuksi sovinto hyvitysasiaa koskevalta osalta?

Ehdotuksella luodaan täysin uudenlainen menettely hallinto-oikeuteen. Kyse on merkittävästä muutoksesta hallintoprosessiin, jota on kuitenkin perusteltu niukasti. Perustuslain mukaan riita-asioiden käsittely kuuluu yleisille tuomioistuimille, joten kysymys yksityisoikeudellisen riita-asian viemisestä hallintolainkäytön järjestyksessä ratkaistavaksi on myös perustuslaillinen.

Hallinto-oikeus pitää ongelmallisena, että sovinnon vahvistamisesta olisi säädetty vain yhdenvertaisuuslaissa, jossa puolestaan viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 20 lukuun. Ehdotukseen

ei sisälly oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain tarkastelua sovinnon vahvistamisessa noudatettavan menettelyn ja hallintotuomioistuimen päätöksenteon kannalta. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä sovinnon vahvistamisesta, ja ehdotuksesta ei ilmene, mikä olisi se menettely, mitä hallintotuomioistuimessa sovinnon vahvistamista koskevassa asiassa noudatettaisiin.

Ehdotetun yhdenvertaisuuslain 26 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on myös viitattu lakiin riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa, ja pykäläehdotuksen mukaan sovinto voisi koskea myös muuta kuin alkuperäisiä vaatimuksia. Ehdotuksesta ei ilmene, olisiko hallintotuomioistuimen rooli sovinnon vahvistamista koskevassa asiassa myös "toimia sovittelijana", ja jos olisi, millainen tämä rooli olisi. Sovinnon vahvistamista koskevan menettelyn osalta voi olla tarpeen tarkastella myös tuomioistuinlakia toimivaltakysymyksen kannalta sekä hallinto-oikeuslakia hallinto-oikeuden päätösvaltaisuuden kannalta.

Perusteluissa on todettu myös muun ohessa: "Sovinto voisi hyvitysasiassakin koskea varsinaisen hyvitysvaatimuksen lisäksi esimerkiksi asianosaisten oikeudenkäyntikuluja." Hallinto-oikeus toteaa, että 26 a §:ssä mainitaan "sovinto hyvitysasiaa koskevalta osalta". Mikäli ehdotuksessa olisi tarkoitettu, että hallinto-oikeus voisi vahvistaa sovinnon myös oikeudenkäyntikuluja koskevilta osin, tämän tulisi ilmetä pykälän sanamuodosta. Lisäksi olisi tarpeen tarkastella oikeudenkäyntikuluja koskevan sovinnon vahvistamista suhteessa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä koskevat muutokset

Mitä mieltä olette ehdotuksista koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä (esim. jaostojen kokoonpano, vahvennettu jaosto, asian tutkimatta jättäminen, sidonnaisuusilmoitukset)?

Ehdotetun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 12 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on muun ohessa lausuttu suullisten todistuskeinojen käyttämiseksi tarvittavasta virka-apusta. Hallinto-oikeus toteaa tuomioistuimen saavutettavuuden kannalta, että mahdollisuutta saada virka-apua myös muilta tuomioistuimilta kuin hallinto-oikeuksista olisi tarpeen tarkastella siitä näkökulmasta, että käräjäoikeuksia on huomattavasti useammalla paikkakunnalla kuin hallinto-oikeuksia.

Esityksen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetuilla muutoksilla olevan?

Ehdotuksen voidaan olettaa lisäävän hallinto-oikeudessa vireille saatettujen valitusten määrää, mikä tulee ottaa huomioon hallinto-oikeuksien taloudellisissa resursseissa. Asioiden käsittely Helsingin hallinto-oikeudessa on ruuhkautunut eikä edes kiireellisiä asioita pystytä käsittelemään riittävän joutuisasti. Hallinto-oikeuden vuoden 2021 toimintakertomuksesta ilmenee, että tasa-arvoasiat -asiaryhmän keskimääräinen käsittelyaika oli 18,7 kuukautta. Mikäli hallinto-oikeuden käsiteltäväksi

tulevien asioiden määrä kasvaa eikä resursseihin saada lisäystä, käsittelyajat tulevat entisestään pidentymään. Myös hallinto-oikeuden henkilöstön koulutustarpeiden voidaan olettaa lisääntyvän.

Muut huomiot esityksestä

Onko teillä muita huomioita esityksestä?

Ehdotukseen ei sisälly muutoksia yhdenvertaisuuslain 27 §:ään. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan tuomioistuimen on sen käsiteltävänä olevassa, tämän lain soveltamista koskevassa asiassa varattava yhdenvertaisuusvaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi siltä osin kuin asia kuuluu valtuutetun toimivaltaan. Hallinto-oikeus toteaa, että voimassa oleva pykälä on muotoilultaan ehdoton, mikä ei joka tilanteessa ole lainkäytön kannalta tarkoituksenmukaista. On tilanteita, joissa valittaja vetoaa yhdenvertaisuuslakiin sitä tarkemmin perustelematta ja joissa yhdenvertaisuuslain säännökset eivät tule olemaan olennaisia ratkaisun kannalta. Hallinto-oikeus ehdottaa, että lain uudistuksen yhteydessä tarkastellaan mahdollisuutta antaa tuomioistuimelle harkintavaltaa sen suhteen, milloin yhdenvertaisuusvaltuutetulle on tarkoituksenmukaista varata tilaisuus tulla kuulluksi.

Yleiset huomiot esityksestä

Yleiset huomionne työelämän alajaoston esityksestä

-

Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (7 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa täsmennetään mitä työnantajan tulee ottaa huomioon arvioidessaan työpaikan yhdenvertaisuustilannetta?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman tulisi jatkossa sisältää myös työpaikan yhdenvertaisuuden arvioinnin johtopäätökset?

-

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta (19 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi oikeus antaa lausunto työsuojeluviranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa (22 §:n tarkoittamissa tapauksissa)?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi mahdollisuus toimia ulkopuolisena asiantuntijana työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvassa asiassa?

-

Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta (22 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen valvontatoimivaltaa täsmennetään koskemaan työelämää?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomaisen on varattava yhdenvertaisuusvaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen asioissa, joilla on yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkitystä?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomainen voi lain tulkinnan kannalta merkittävässä yksittäistapauksessa käyttää apunaan yhdenvertaisuusvaltuutettua asian selvittämisessä?

-

Mitä mieltä olette työsuojeluviranomaisen tiedonvälitykseen liittyvistä ehdotuksista?

-

Kehotusmenettelyn laajentaminen (työsuojelun valvontalaki 13 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen kehotusmenettelyä laajennetaan koskemaan myös työnantajan velvollisuutta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta (7§:n 1 momentti)?

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa tulisi laajentaa kaikkiin työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, miten ratkaisisitte yhdenvertaisuusvaltuutetun ja työsuojeluviranomaisen päällekkäiseen toimivaltaan liittyvät kysymykset?

-

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa tulisi laajentaa työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, mitkä työelämäasiat soveltuisivat lautakuntakäsittelyyn?

-

Vaikutusarvioinnit

Yleiset huomionne esityksen arvioiduista vaikutuksista

-

Huomionne taloudellisista vaikutuksista

-

Huomionne vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Huomionne yhteiskunnallisista vaikutuksista

-

Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähäiselle arvioinnille? Jos on, mikä?

-

Lausuntoa ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomari Virpi Ikkela, hallinto-oikeustuomari Tuula Pääkkönen ja hallinto-oikeustuomari Hanna Välimaa.

Pitkäranta Ann-Mari
Helsingin hallinto-oikeus

Välimaa Hanna
Helsingin hallinto-oikeus